

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН

І.О. Грицай, Ю.М. Тарасенко

МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО

**Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських занять**

*За загальною редакцією
кандидата юридичних наук, доцента
І.О. Грицай*

Дніпро
2018

УДК 342.95
Г 82

*Схвалено науково-методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, протокол №7 від 22.03.2018 р.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: **Доненко В.В.**, професор кафедри адміністративного та митного права Університету митної справи та фінансів, доктор юридичних наук, доцент;

Ільков В.В., суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду, доктор юридичних наук, доцент

Грицай І.О. , Тарасенко Ю.М.

Г 82 Міграційне право: Методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять / І.О. Грицай, Ю.М. Тарасенко. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 48 с.

Укладачі: **Грицай І.О.**, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Тарасенко Ю.М., викладач кафедри загальноправових дисциплін юридичного факультету Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Викладено методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять з тем, передбачених навчальним планом з дисципліни «Міграційне право».

Для студентів та викладачів юридичних закладів вищої освіти.

УДК 342.95

© Автори, 2018
© ДДУВС, 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ	6
ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І СИСТЕМА МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА	12
ТЕМА 2. МІГРАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН. ДЖЕРЕЛА МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ	14
ТЕМА 3. ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ МІГРАЦІЇ ТА МІГРАНТІВ	17
ТЕМА 4. ІНСТИТУТ ЕМІГРАЦІЇ В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	20
ТЕМА 5. ІНСТИТУТ ІММІГРАЦІЇ В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ	22
ТЕМА 6. ІНСТИТУТ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ ТЕРИТОРІЄЮ УКРАЇНИ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ ..	25
ТЕМА 7. МІСЦЕ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ	27
ТЕМА 8. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МІГРАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	30
ТЕМА 9. ІНСТИТУТ ПРИТУЛКУ В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.БІЖЕНЦІ. ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ	32
САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	35
ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ	36
ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	37

ВСТУП

Метою дисципліни «Міграційне право» є набуття та поглиблення знань студентів щодо правових основ, сутності та особливостей діяльності стосовно забезпечення міграційних процесів в Україні; формування вмінь та навичок у сфері реалізації міграційного законодавства, правильного тлумачення та реалізації норм міграційного законодавства у практичній діяльності.

Навчальна мета – сприяння становленню сучасного всебічно-розвинутого висококваліфікованого фахівця-юриста, здатного на достатньому рівні репрезентувати у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування та громадянами, формувати та розвивати правові знання, уміння аналізувати нормативно-правові акти та інші документи; виробляти навички самостійного аналізу, умінь застосовувати отримані знання при оцінці конкретної ситуації; виробляти настанови на оволодіння професійними вміннями та навичками;

Розвиваюча мета – студенти, як майбутні фахівці-юристи повинні чітко знати положення міграційного права, вміти застосовувати набутий практичний досвід у своїй практичній діяльності;

Виховна мета – формування ціннісних орієнтирів відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; виховання активної громадянської позиції; сприяння усвідомленню ролі та значення юридичної діяльності в розбудові та зміцненні української держави; формування в майбутніх працівників високого рівня правової свідомості та правової культури, професійних та особистісних якостей.

Завдання дисципліни «Міграційне право»: вивчення дисципліни спрямовується на формування знань, вмінь та навичок, які відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам основних посад юриста та завданням, які ставляться перед ними на конкретному етапі розвитку українського суспільства, що передбачає досягнення такого рівня підготовки, при якому він повинен:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

1) на понятійному рівні:

основні положення міграційного законодавства України, що регулює статус іноземців та осіб без громадянства, підстави та порядок відповідальності; завдання основних підрозділів у сфері міграції; види заходів, які застосовуються працівниками під час виконання завдань у сфері міграції.

2) на фундаментальному рівні:

особливості змісту суспільних відносин, що виникають у сфері міграції; основні проблеми, які є актуальними у сфері протидії нелегальній міграції; тенденції щодо подальшого розвитку суспільних відносин у сфері мігра-

ції, а також напрями реформування у конкретний період часу.

3) на практично-творчому рівні:

систему, структуру та основи організації діяльності підрозділів у сфері міграції; порядок застосування заходів до іноземців та осіб без громадянства; форми взаємодії органів внутрішніх справ з іншими правоохоронними органами, місцевим самоврядуванням та громадськістю; зміст процесуальних документів, які складаються під час діяльності ДМС, МВС у сфері міграції.

вміти:

1) на репродуктивному рівні:

відтворювати основні поняття та категорії, що відображають сутність діяльності у сфері міграції, а також положення міграційного законодавства.

2) на алгоритмічному рівні:

довільно використовувати засвоєні знання для розв'язання типових ситуацій, що виникають під час професійної діяльності у сфері міграції, а також організувати свою діяльність на основі певного алгоритму; складати необхідні документи.

3) на евристичному рівні:

орієнтуватися у процесі зміни професійних завдань та ускладнення оперативної обстановки, знаходити шляхи розв'язання нетипових задач, що виникають під час застосування до іноземців та осіб без громадянства заходів, спілкування з громадянами і правопорушниками міграційного законодавства.

4) на творчому рівні:

переосмислювати наявні знання стосовно нових фактів, адаптувати раніше отриманий досвід до змінних умов та нестандартних ситуацій; варіативно розв'язувати професійні завдання.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО КУРСУ

1. Виконавчий протокол про порядок реалізації Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про реадмісію. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/643_422?test=qY4Mfbtc78fVVvsCUZiO7h8zRNI4KYs80msh8Ie6.
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
3. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 № 1798-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст.56.
4. Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 № 523-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80>
5. Деякі питання надання адміністративних послуг у сфері міграції: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.11.2016 № 770. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/770-2016-%D0%BF>
6. Деякі питання надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби платних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1098. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1098-2011-%D0%BF>
7. Європейська конвенція про громадянство від 06.11.1997. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_004
8. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 2-3. Ст. 27.
9. Імплементацийний протокол між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки до Угоди між Україною та Європейським Співтовариством про реадмісію осіб. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/203_065
10. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.11.2005 № 2747-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст.446.
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української УРСР від 07.12.1984 № 80731-10. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. Ст.1122.
12. Конвенція про статус біженців. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_011
13. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
14. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

15. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
16. Питання організації виконання Закону України «Про імміграцію»: Указ Президента України від 07.08.2001 року № 596/2001. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/596/2001>
17. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
18. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146.
19. Про визначення адміністратора Єдиного державного демографічного реєстру: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 931-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/931-2016-%D1%80>
20. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1110: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.2012 № 70. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/70-2012-%D0%BF>
21. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.
22. Про державне мито: Декрет Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 № 7-93. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 13. Ст. 113.
23. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 51. Ст. 716.
24. Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12.01.2006 № 3334-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 19-20. Ст. 159
25. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-18. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 1. Ст. 1.
26. Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 302. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/302-2015-%D0%BF>
27. Про затвердження зразка заяви-анкети для внесення інформації до Єдиного державного демографічного реєстру: Наказ МВС України від 26.11.2011 №1279. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 101. Ст. 2982.
28. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення Державною міграційною службою України: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 28.08.2013 № 825. *Офіційний Вісник*

України. 2013. № 76. Ст. 2853.

29. Про затвердження норм харчування іноземців та осіб без громадянства, що розміщуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, пунктах тимчасового розміщення біженців Державної міграційної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 № 144. *Офіційний Вісник України*. 2015. № 26. Ст. 758.

30. Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 360. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 69. Ст. 1923.

31. Про затвердження Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 751. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 165.

32. Про затвердження Порядку використання безконтактного електронного носія, який імплантовано в паспорт громадянина України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.02.2016 № 104. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 25. Ст. 998.

33. Про затвердження Порядку внесення засобів електронного цифрового підпису до безконтактного електронного носія, що міститься в паспорті громадянина України, та надання послуг електронного цифрового підпису з використанням паспорта громадянина України з імплантованим безконтактним електронним носієм: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 869. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 97. Ст. 3148.

34. Про затвердження Порядку отримання, вилучення з Єдиного державного демографічного реєстру та знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 669. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 97. Ст. 2794.

35. Про затвердження Порядку оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2014 № 289. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 61. Ст. 1686.

36. Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26.12.2002 № 1983: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2012 № 251. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 75.

37. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2012 № 150. *Офіційний Вісник України*. 2012. № 17. Ст. 612.

38. Про затвердження Порядку формування квоти імміграції, Поряд-

ку провадження за заявами про надання дозволу на імміграцію і поданнями про його скасування та виконання прийнятих рішень: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2002 № 1983. *Урядовий кур'єр*. 2003. № 7.

39. Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 118. *Урядовий кур'єр*. 2017. № 80.

40. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF>

41. Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 207. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 28. Ст. 1108.

42. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 № 2491-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. Ст. 197.

43. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 81. Ст. 2296.

44. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.

45. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.

46. Про схвалення Концепції створення національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1428-р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 4. Ст. 245.

47. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р. *Офіційний Вісник України*. 2017. № 60. Ст. 216.

48. Про утворення територіальних органів Державної міграційної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2011 № 658. *Офіційний Вісник України*. 2011. № 47. Ст. 1902.

49. Угода між Кабінетом Міністрів України і Виконавчою владою Грузії про приймання і передачу осіб (реадмісію), які знаходяться на територіях держав незаконно: Угоду ратифіковано Законом від 17.03.2004 № 1608-IV. *Офіційний Вісник України*. 2004. № 32. Ст. 2204.

50. Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Королівства Данія про реадмісію осіб: Угоду ратифіковано Законом від 21.05.2008 № 291-VI. *Офіційний Вісник України*. 2008. № 92. Ст. 3038.

51. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Ісландії про реадмісію осіб: Угоду ратифіковано Законом від 08.04.2015 № 299-VIII. *Офі-*

ційний Вісник України. 2016. № 25. Ст. 1016.

52. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про реадмісію осіб: Угоду ратифіковано Законом від 06.07.2011 № 3591-VI. *Офіційний Вісник України*. 2011. № 77. Ст. 2875.

53. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Болгарія про приймання та передачу осіб, що перебувають на територіях обох держав нелегально: Угоду ратифіковано Законом від 07.03.2002 № 3107-III. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/100_058

54. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Узбекистан про приймання та передачу осіб, які перебувають на території держав нелегально: Угоду ратифіковано Законом від 13.09.2001 № 2688-III. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/860_026

55. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про реадмісію. *Офіційний Вісник України*. 2013. № 73. Ст. 2727.

56. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про реадмісію осіб: Угоду ратифіковано Законом від 04.07.2006 № 27-V. *Офіційний Вісник України*. 2008. № 88. Ст. 2969.

57. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Туркменістану про реадмісію осіб: Угоду ратифіковано Законом від 10.01.2002 № 2935-III. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/795_703

58. Угода між Україною і Киргизькою Республікою про спрощений порядок зміни громадянства громадянами України, які постійно проживають у Киргизькій Республіці, та громадянами Киргизької Республіки, які постійно проживають в Україні, і запобігання випадкам безгромадянства та подвійного громадянства: Угоду ратифіковано Законом від 20.11.2003 № 1319-IV. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/417_025.

59. Угода між Україною і Республікою Білорусь про спрощений порядок зміни громадянства громадянами України, які постійно проживають в Республіці Білорусь, і громадянами Республіки Білорусь, які постійно проживають в Україні: Угоду ратифіковано Законом від 21.10.1999 № 1186-XIV. *Офіційний Вісник України*. 2013. № 21. Ст. 734.

60. Угода між Україною і Республікою Таджикистан про спрощений порядок зміни громадянства громадянами України, які постійно проживають в Республіці Таджикистан, і громадянами Республіки Таджикистан, які постійно проживають в Україні: Угоду ратифіковано Законом від 11.07.2002 № 115-IV. *Офіційний Вісник України*. 2004. № 12. Ст. 796.

61. Угода між Урядом України і Урядом Латвійської Республіки про передачу і приймання осіб: Угоду ратифіковано Законом від 10.02.1998 № 107/98-ВР. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/428_006.

62. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Молдова про приймання та передачу осіб через українсько-молдовський державний кордон: Угоду ратифіковано Законом від 11.09.1998 № 105-XIV. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/498_032

63. Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща про передачу і прийом осіб через спільний державний кордон. *Офіційний Вісник України*. 2006. № 43. Ст. 2919.

64. Угода між Урядом України і Урядом Угорської Республіки про передачу і прийом осіб через спільний державний кордон. *Офіційний Вісник України*. 2006. № 42. Ст. 2838.

65. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

66. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

Інтернет-ресурси:

<http://www.president.gov.ua/> - Офіційний сайт Президента України;

<http://www.rada.gov.ua/> – Офіційний портал Верховної Ради України;

<http://www.kmu.gov.ua/> – Офіційний портал Кабінету Міністрів України;

<http://reestr.court.gov.ua> – Офіційний сайт єдиного державного реєстру судових рішень України";

<http://www.rada.kiev.ua/laws/pravo/all/sites.htm> – перелік серверів державних органів на сайті Верховної Ради України;

<http://www.scourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Верховного Суду України;

<http://www.minjust.gov.ua/> – Офіційний сайт Міністерства юстиції України;

<http://www.constcourt.gov.ua/> – Офіційний сайт Конституційного Суду України;

<https://dmsu.gov.ua/> - Офіційний сайт Державної міграційної служби України.

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ, МЕТОД І СИСТЕМА МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА

Семінарське заняття – 2 год.

ПЛАН

1. Поняття, предмет і метод міграційного права України як галузі національного права.
2. Суспільні відносини, що регулюються нормами міграційного права України.
3. Місце міграційного права України в системі національного права України.
4. Системно-структурна характеристика міграційного права України. Інститути міграційного права України. Норми міграційного права України (поняття, форми виразу, юридичні властивості), їх класифікація. Міграційно-правові відносини, їх види, суб'єкти і об'єкти.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Із розвитком міжнародних процесів глобалізації, зростання ролі транснаціональних корпорацій, розширенням міжнародної інвестиційної діяльності істотно активізувалися процеси трудової міграції. Майже у кожній країні тією чи іншою мірою відбуваються внутрішні міграційні процеси, що включають міграцію висококваліфікованої робочої сили. Це досить велика проблема, що може перерости для ряду країн у національну катастрофу.

Саме для нашої країни це питання становить особливий інтерес. З проголошенням незалежності України процеси трудової міграції українців істотно активізувались, а з 2014 року Україна стикнулась із масовим внутрішнім переміщенням внаслідок проведення антитерористичної операції.

Студенту, при вивченні цієї теми необхідно дослідити поняття предмету міграційного права, його системи та міграційно-правових відносин, зв'язку міграційного права з іншими галузями права. Метою вивчення цієї теми є набуття та поглиблення знань щодо правових основ, сутності та особливостей діяльності державних і недержавних органів щодо регулювання міграційних процесів в Україні, формування вмінь та навичок у сфері реалізації міграційного законодавства, правильного тлумачення та реалізації норм міграційного законодавства в практичній діяльності державних органів (підрозділів) та їх посадових осіб.

Студент повинен знати визначення «Міграційного права України», опанувати предмет та систему міграційного права, знати характеристику видів та порядок виникнення та припинення міграційно-правових відносин, знати хто виступає суб'єктами міграційних відносин, що таке міграційна правоздатність та дієздатність, норми міграційного-права.

Надайте визначення таких понять:

міграційне право як галузь права, міграційне право як наука, міграційне право як навчальна дисципліна, предмет міграційного права, функції міграційного права, міграційний простір, міграційні переміщення, міжнародне міграційне право, міграція, мігрант, міграційні процеси, міграційні потоки, депортація, екстрадиція, міграційно-правова норма, міграційно-правові відносини, міграційна правоздатність та дієздатність.

Скласти схеми:

- ✓ Міграційні процеси у світі.
- ✓ Історія становлення міграційного права.
- ✓ Завдання міграційного права.
- ✓ Нормативно-правова база функціонування юридичної клініки.
- ✓ Зв'язок міграційного права з іншими галузями права.
- ✓ Функції міграційного права.
- ✓ Принципи (загальні засади) міграційного права.
- ✓ Структура міграційного права.

Тематика рефератів:

- *«Актуальність вивчення міграційного права в сучасних умовах глобалізації».*
- *«Предмет, об'єкт та структура міграційного права як галузі права».*
- *«Основні цілі та функції міграційного права».*
- *«Теоретико-методологічні засади та концептуальні підходи міграційного права»*
- *«Термінологічно-понятійний інструмент міграційного права як галузі права»*

Перелік нормативних актів України до вивчення теми

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 №1798-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 2-3. Ст. 27.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.11.2005 № 2747-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української УРСР від 07.12.1984 № 80731-10. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. Ст. 1122.

6. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
9. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
10. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р. *Офіційний Вісник України*. 2017. № 60. Ст. 216.
11. Про утворення територіальних органів Державної міграційної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2011 № 658. *Офіційний Вісник України*. 2011. № 47. Ст. 1902.

ТЕМА 2. МІГРАЦІЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН. ДЖЕРЕЛА МІГРАЦІЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ.

Семінарське заняття – 2 год.

ПЛАН

1. Міграція як різновид соціальної мобільності населення.
2. Міжнародна міграція. Види, типи, напрями, масштаби, норми (загальні і національні), міжнародні переміщення населення, внутрішні переміщення населення.
3. Джерела міграційного права: поняття, система, види. Конституція України — основне джерело міграційного права України. Характеристика законів, інших нормативно-правових актів, що є джерелами міграційного права України.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Міграція населення є частиною територіальних переміщень. Міграція населення – переміщення людей (мігрантів) через кордони тих або інших територій зі зміною місця проживання назавжди або на тривалий час. Оскільки міграція населення складається із міграційних потоків, поняття міграції застосовують і в множині – міграції.

Міграція як різновид соціальної мобільності населення – це вид, спосіб і форми переміщень осіб без громадянства або громадян у внутрішньодержавному чи транснаціональному просторі, що зумовлюються на практиці, зокрема соціально-економічними та політико-культурними

причинами, а не природними чинниками, тобто саме такими чинниками, які перебувають поза межами соціалізованих впливів.

Велика кількість джерел міграційного права, як вітчизняних так і міжнародних, складність роботи, спрямованої на пошук відповідних документів, робить необхідною та обґрунтованою їх класифікацію. Про джерела міграційного права, в тому числі і міжнародні, почали згадувати впродовж останніх 10-15 років, коли Україна стала на шлях інтеграції до Світового та Європейського Співтовариств і відобразила це прагнення в положеннях ст.9 Конституції України, де зазначено, що чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Після вивчення цієї теми студент повинен опанувати джерела міграційного права, з'ясувати, що в ієрархії правових актів особливе місце належить Конституції України, яка має найвищу юридичну силу та міжнародним нормативно-правовим актам. Вміти використовувати міграційне законодавство на практиці – головна мета, якої повинен прагнути студент.

Надайте визначення таких понять:

міграція населення, міграційний простір, міграційне буття, міжнародна міграція, міграційні потоки, домінуючі міграційні потоки, розпорошення міграційних потоків, чисті міграційні потоки, показники міграції, показники потенційної міграції, повікові можливості міграції, коефіцієнт потужності міграції, коефіцієнти інтенсивності міграційних зв'язків, сальдо міграції, показник приживання, якісні міграційні зрушення, джерело права, правові звичаї, правові традиції, нормативно-правові акти, матеріальні-норми, процесуальні норми, загальні акти, індивідуальні акти, правозастосовні та тлумачні акти, міграційні акти.

Скласти схеми:

- ✓ Напрями міграції населення у сучасному світі.
- ✓ Міжнародні переміщення населення: історичний ракурс.
- ✓ Типи міжнародної міграції.
- ✓ Типологія міграцій.
- ✓ Міжнародно-правові документи у міграційному праві.
- ✓ Категорії міграції.
- ✓ Різновиди міграційних потоків.
- ✓ Система джерел міграційного права.

Тематика рефератів:

- «Сутність, історія, типи та причини міжнародної міграції».
- «Міграційний простір та міграційні процеси: співвідношення понять».
- «Сучасні міграційні потоки у світі».

- «Вимірювання стану та перспектив міграції»
- «Показники міграції»
- «Міграційний кодекс: «за» та «проти».
- «Джерела міграційного права».

Перелік нормативних актів України до вивчення теми

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
2. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 06.11.1991 №1798-12. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56.
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 2-3. Ст. 27.
4. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.11.2005 № 2747-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, № 37. Ст. 446.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української УРСР від 07.12.1984 № 80731-10. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. Ст. 1122.
6. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
9. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
10. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст.146.
11. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.
12. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-18. *Відомості Верховної Ради* . 2015. № 1. Ст. 1.
13. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 № 2491-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. Ст. 197.
14. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.
15. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в

Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.

16. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р. *Офіційний Вісник України*. 2017. № 60. Ст. 216.

17. Про утворення територіальних органів Державної міграційної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2011 № 658. *Офіційний Вісник України*. 2011. № 47. Ст. 1902.

18. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.

19. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

ТЕМА 3. ПОНЯТТЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ МІГРАЦІЇ ТА МІГРАНТІВ

Семінарське заняття – 2 год.

ПЛАН

1. Поняття міграції та мігранта.
2. Класифікація міграцій.
3. Типологія міграцій.
4. Міграція: категорії.
5. Класифікація мігрантів.
6. Міграційні потоки: сутність, різновиди.
7. Нелегальна міграція: досвід боротьби окремих держав.
8. Внутрішня міграція: досвід України та інших держав світу.
9. Вимірювання стану та перспектив міграції.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Історія становлення та розвитку України нерозривно пов'язана міграційними процесами, яка впливають і будуть впливати на розвиток нашої держави. Міграційні процеси впливають на формування структури населення, трудового потенціалу, зміни структури населення, а також можливий вплив на соціально-економічний розвиток держави. Отже, все це підтверджує необхідність всебічного вивчення даного процесу не тільки в теоретичному, а і в практичному плані.

Міграції населення належать до числа складних системних об'єктів дослідження. Термін міграція походить від лат. *migratio* – переміщення. В широкому розумінні, міграційні процеси – це процеси просторового переміщення людей між поселеннями, регіонами, країнами. У вузькому значенні, під

ними розуміють сукупність переселень людей, пов'язаних зі зміною ними місця проживання на довготривалий строк, що спричиняє зміни територіального розміщення поселення.

Вимірювання стану та перспектив міграції – це спрощений або ускладнений аналіз міграційних процесів, у яких, як і в будь-якому іншому суспільному явищі, розрізняють об'єкти та суб'єкти багатосторонньої взаємодії. Ця об'єктно-суб'єктна взаємодія сприяє утворенню складних етнокультурних систем та структур, що можуть і повинні моделюватися з метою прогнозування реальних міграційних явищ, процесів, ситуацій, тенденцій тощо.

Надайте визначення таких понять:

сезонна міграція, епізодична міграція, маятникова міграція, міграційна поведінка, постійна та тривала міграція, міграція зовнішня та внутрішня, організована та неорганізована міграція, рееміграція, реіміграція, іміграція, еміграція, економічні мігранти, постійні іммігранти, мігрант, трудівники мігранти, нелегальні мігранти, біженці, посередник, транзитна країна.

Скласти схеми:

- ✓ Види міграцій.
- ✓ Види мігрантів.
- ✓ Типологія міграцій.
- ✓ Категорії міграцій.
- ✓ Класифікаційні різновиди мігрантів.
- ✓ Особливості нелегальної міграції.
- ✓ Вимірювання міграції.
- ✓ Показники міграції.

Тематика рефератів:

- *«Легальна, нелегальна, напівлегальна міграція».*
- *«Сутність міжнародної міграції».*
- *«Захист прав та свобод трудящих мігрантів».*
- *«Вимірювання стану та перспектив міграції»*
- *«Показники міграції»*
- *«Етнічна міграція»*
- *«Інтелектуальна міграція»*

Перелік нормативних актів України до вивчення теми

1. Деякі питання надання адміністративних послуг у сфері міграції: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.11.2016 № 770. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/770-2016-%D0%BF>

2. Деякі питання надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби платних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1098. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1098-2011-%D0%BF>

3. Європейська конвенція про громадянство від 06.11.1997. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_004

4. Конвенція про статус біженців. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_011

5. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

6. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст.146.

7. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.

8. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-18. *Відомості Верховної Ради* . 2015. № 1. Ст. 1.

9. Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 360. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 69. Ст. 1923.

10. Про затвердження Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 751. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 165.

11. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 № 2491-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. Ст. 197.

12. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.

13. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.

14. Про схвалення Концепції створення національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1428-р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 4. Ст. 245.

15. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р. *Офіційний Вісник України*. 2017. № 60. Ст. 216.

16. Про утворення територіальних органів Державної міграційної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.2011 № 658. *Офіційний Вісник України*. 2011. № 47. Ст. 1902.

ТЕМА 4. ІНСТИТУТ ЕМІГРАЦІЇ В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Семінарське заняття – 2 год.

ПЛАН

1. Поняття еміграції.
2. Порядок виїзду з України громадян України, іноземців та осіб без громадянства.
3. Правові обмеження виїзду з території України. Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» та інші нормативно-правові акти.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Будь які процеси у суспільстві, регулюються законодавством. Майбутнім юристам необхідно опанувати вітчизняне та міжнародне законодавство, що регулює процеси еміграції.

Еміграція здійснюється з метою постійного, довготривалого або тимчасового проживання в іншій країні та часто з відповідною зміною правового статусу, чим і відрізняється від цільових та туристичних поїздок, робочих відряджень за кордон тощо. В той же час еміграція не завжди пов'язана або тягне за собою натуралізацію, тобто зміну громадянства або підданства.

Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» регулює порядок здійснення права громадян України на виїзд з України і в'їзд в Україну, порядок оформлення документів для зарубіжних поїздок, визначає випадки тимчасового обмеження права громадян на виїзд з України і встановлює порядок розв'язання спорів у цій сфері.

Після опанування даної теми студент повинен знати основні етапи еміграції, порядок виїзду з України громадян України, іноземців та осіб без громадянства, правові обмеження виїзду з території України, Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» та інші нормативно-правові акти.

Надайте визначення таких понять:

міграційна політика, державний кордон, пересування, трудова еміграція, еміграція етнічних груп, етапи української еміграції, натуралізація, депортація, рееміграція, діаспора, етнічна батьківщина, тимчасове обмеження права на виїзд, обмеження на виїзд з міркувань безпеки, порядок в'їзду до іноземної держави.

Скласти схеми:

- ✓ Види еміграції.
- ✓ Причини еміграції.
- ✓ Еміграція в Україні: історичний аспект.
- ✓ Документи, що дають право громадянину України на виїзд з України і в'їзд в Україну.
- ✓ Порядок перетинання громадянами України державного кордону України.
- ✓ Порядок оформлення документів для постійного проживання громадян України за кордоном.
- ✓ Підстави для тимчасового обмеження права громадян України на виїзд з України.
- ✓ Порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності з питань виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України.

Тематика рефератів:

- *«Куди найчастіше виїжджають українські вчені».*
- *«Українські хвилі еміграції: історичний аспект».*
- *«Держави світу, до яких мігрує населення».*
- *«Українська бізнес-еміграція»*
- *«Еміграційні трагедії: досвід Польщі, Латвії та Румунії»*
- *«Міграційні настрої: чому українці їдуть за кордон і куди йдуть працювати»*

Перелік нормативних актів України до вивчення теми

1. Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 № 523-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80>
2. Деякі питання надання адміністративних послуг у сфері міграції: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.11.2016 № 770. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/770-2016-%D0%BF>
3. Деякі питання надання підрозділами Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції та Державної міграційної служби платних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1098. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1098-2011-%D0%BF>
4. Про затвердження Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 751. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 165.
5. Про затвердження Порядку оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2014 № 289. *Офіційний Віс-*

ник України. 2014. № 61. Ст. 1686.

6. Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 118. *Урядовий кур'єр*. 2017. № 80.

7. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF>

8. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.

9. Про схвалення Концепції створення національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1428-р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 4. Ст. 245.

10. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р. *Офіційний Вісник України*. 2017. № 60. Ст. 216.

ТЕМА 5. ІНСТИТУТ ІММІГРАЦІЇ В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ

Семінарське заняття – 2 год.

ПЛАН

1. Поняття імміграції. Закон України «Про імміграцію».
2. Нормативно-правові акти про в'їзд іноземців та осіб без громадянства в Україну. Віза.
3. Органи, що здійснюють оформлення візових документів. Підстави заборони в'їзду на територію України.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Імміграція – це прибуття в Україну чи залишення в Україні у встановленому законом порядку іноземців та осіб без громадянства на постійне проживання. Іммігрантом є іноземець чи особа без громадянства, який отримав дозвіл на імміграцію і прибув в Україну на постійне проживання, або, перебуваючи в Україні на законних підставах, отримав дозвіл на імміграцію і залишився в Україні на постійне проживання. Питання імміграції регулюються Конституцією України, Законом України «Про імміграцію» та іншими нормативно-правовими актами, що не повинні їм суперечити. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться у Законі України «Про імміграцію», то застосовуються правила міжнародного договору України.

Правовий статус імігранта в Україні визначається Конституцією України, Законом України «Про іміграцію», іншими законами України та прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

Сьогодні проблема іміграції особливо нелегальної стоїть досить гостро в багатьох країнах світу. Україна не виключення. За даними ООН Україна знаходиться на 4-му місці по кількості імігрантів після США, Росії та Німеччини.

Юристам необхідно знати нормативно-правові акти, які регулюють відносини у сфері міграційних процесів, хто здійснює управлінську політику в цій галузі та який правовий статус мають імігранти, що знаходяться на території України.

Студент повинен знати ті питання, які відносяться до інституту іміграції, тобто зрозуміти поняття інституту іміграції, його складову, які суб'єкти належать до цього інституту, якими нормативно-правовими актами регулюються відносини у сфері іміграційних процесів, хто здійснює управлінську політику в цій галузі та який правовий статус мають імігранти, що знаходяться на території України.

Надайте визначення таких понять:

імігрант, правовий статус іноземців, дозвіл на іміграцію, посвідка на постійне проживання, квота іміграції, демографічна ситуація, консульські установи, реторсія, віза, візовий режим, візова етика, візова анкета, комісія з іміграційних апеляцій Великої Британії, хвилі іміграції.

Скласти схеми:

- ✓ Порядок отримання дозволу на іміграцію.
- ✓ Категорії імігрантів.
- ✓ Підстави для відмови у наданні дозволу на іміграцію.
- ✓ Порядок в'їзду імігрантів в Україну.
- ✓ Порядок видачі посвідки на постійне проживання.
- ✓ Підстави для скасування дозволу на іміграцію.
- ✓ Порядок видворення за межі України.

Тематика рефератів:

- «Оскарження рішень з питань іміграції, дій чи бездіяльності органів державної влади, посадових і службових осіб».
- «Правовий статус імігранта»
- «Квота іміграції»
- «Повноваження органів виконавчої влади у сфері іміграції».
- «Сучасні міграційні потоки у світі».
- «Вимірювання стану та перспектив міграції»
- «Показники міграції»

Перелік нормативних актів України до вивчення теми

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Питання організації виконання Закону України «Про імміграцію»: Указ Президента України від 07.08.2001 року № 596/2001. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/596/2001>
3. Про затвердження норм харчування іноземців та осіб без громадянства, що розміщуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, пунктах тимчасового розміщення біженців Державної міграційної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 № 144. *Офіційний Вісник України*. 2015. № 26. Ст. 758.
4. Про затвердження Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 751. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 165.
5. Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26.12.2002 № 1983: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2012 № 251. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 75.
6. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2012 № 150. *Офіційний Вісник України*. 2012. № 17. Ст. 612.
7. Про затвердження Порядку формування квоти імміграції, Порядку провадження за заявами про надання дозволу на імміграцію і поданнями про його скасування та виконання прийнятих рішень: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2002 № 1983. *Урядовий кур'єр*. 2003. № 7.
8. Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 № 118. *Урядовий кур'єр*. 2017. № 80.
9. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF>
10. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 № 2491-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 41. Ст. 197.
11. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.
12. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.

13. Про схвалення Концепції створення національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1428-р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 4. Ст. 245.

14. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р. *Офіційний Вісник України*. 2017. № 60. Ст. 216.

ТЕМА 6. ІНСТИТУТ СВОБОДИ ПЕРЕСУВАННЯ ТЕРИТОРІЄЮ УКРАЇНИ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ

Семінарське заняття – 2 год.

ПЛАН

1. Свобода пересування територією України. Конституційно-правові засади свободи пересування.
2. Закон України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні».
3. Законодавчі обмеження свободи пересування територією України.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Свобода пересування є однією з фундаментальних свобод людини, яка тісно пов'язана з реалізацією інших, не менш важливих прав і свобод людини.

Право на свободу пересування являє собою гарантовану державою за допомогою закону суб'єктивну можливість людини пересуватися (переміщатися) в необхідному напрямку, використовуючи всі допустимі шляхи та засоби, не порушуючи при цьому права і свободи інших суб'єктів права.

Свобода пересування – це можливість пересуватися (переміщатися) в потрібному напрямку без певних обмежень, використовуючи в межах допустимості, встановленої законом, для здійснення задуманого найбільш ефективні засоби і шляхи. Дане право у нормативному вираженні має національний та міжнародний рівні.

Кожний, хто на законних підставах перебуває на території України, має право на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні, гарантоване Конституцією України. Обмеження права на свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні можливе лише на підставі закону в інтересах національної безпеки, підтримання правопорядку, охорони здоров'я, захисту прав і свобод інших осіб, а також в умовах надзвичайного чи воєнного стану. Тому для юриста необхідно володіти нормативно-правовими актами, які регулюють права на пересування.

Студенту необхідно знати процедуру та які органи здійснюють реєст-

рацію місця проживання. Конституційно-правове забезпечення свободи пересування та системи реєстрації в Україні. Конституційні, законодавчі обмеження свободи пересування територією України.

Надайте визначення таких понять:

громадянин, пункт пропуску, в'їзд, виїзд, транзит, паспорт громадянина України, дипломатичний паспорт, службовий паспорт, посвідчення моряка, місце перебування, місце проживання, Державна міграційна служба, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад, інститут реєстрації місця проживання, свобода пересування, вільний вибір місця проживання чи перебування, орган реєстрації, довідка про реєстрацію місця проживання, документи, до яких вносяться відомості про місце проживання, документ, до якого вносяться відомості про місце перебування, реєстр територіальної громади.

Скласти схеми:

- ✓ Законні підстави перебування на території України.
- ✓ Особливості реєстрації місця проживання бездомних осіб.
- ✓ Підстави для відмови в реєстрації або знятті з реєстрації місця проживання.
- ✓ Обмеження свободи пересування.
- ✓ Обмеження вільного вибору місця проживання.

Тематика рефератів:

- *«Законодавство про свободу пересування та вільний вибір місця проживання».*
- *«Реєстрація місця проживання особи».*
- *«Зняття з реєстрації місця проживання».*
- *«Правила реєстрації місця проживання»*
- *«Повноваження органів реєстрації та державних органів у сфері реєстрації фізичних осіб»*
- *«Реєстр територіальної громади».*
- *«Обмеження свободи пересування».*
- *«Обмеження вільного вибору місця проживання».*

Перелік нормативних актів України до вивчення теми

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-18. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 1. Ст. 1.
3. Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію: Постанова Кабінету Міністрів Украї-

ни від 01.03.2017 № 118. *Урядовий кур'єр*. 2017. № 80.

4. Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 207. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 28. Ст. 1108.

5. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-15. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 15. Ст. 232.

6. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р. *Офіційний Вісник України*. 2017. № 60. Ст. 216.

ТЕМА 7. МІСЦЕ ІНСТИТУТУ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ В МІГРАЦІНОМУ ПРАВІ

Семінарське заняття – 2 год.

ПЛАН

1. Громадянство. Подвійне громадянство (біпатризм). Множинне громадянство. Поняття і зміст громадянства України.
2. Конституційні принципи громадянства України.
3. Закон України «Про громадянство України». Інші нормативно-правові акти про громадянство.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Будь які процеси у суспільстві, регулюються законодавством. Майбутнім юристам необхідно опанувати вітчизняне та міжнародне законодавство, що регулює процеси виникнення, припинення громадянства. Громадянство є засобом інституціоналізації принципів взаємодії держави і особи. Стан громадянства є підставою набуття прав та обов'язків. Держава поширює свою владу на громадян як на своїй території, так і поза її межами.

Громадянство України – це правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках. Громадянин України – це особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України. Реєстрація громадянства України – це внесення запису про набуття особою громадянства України спеціально уповноваженим на те органом у відповідні облікові документи.

При вивченні даної теми студентам необхідно дослідити порядок набуття громадянства України; розглянути громадянство як конституційно-правовий інститут, розкрити теоретичні та практичні проблеми громадянства України. Опанувати поняття, зміст та форми громадянства. Знати класифіка-

цію принципів інституту громадянства в Україні. Вміти користуватись вітчизняним законодавством щодо інституту громадянства.

Надайте визначення таких понять:

громадянство, біпатризм, апатризм, державна належність, сталість у просторі, сталість в часі, дипломатичні представництва, консульські установи, особа без громадянства, реєстрація громадянства України, проживання на території України на законних підставах, безперервне проживання на території України, зобов'язання припинити іноземне громадянство, законні джерела існування, міжнародний договір України, декларація про відмову від іноземного громадянства, декларація про відмову особи, якій надано статус біженця в Україні чи притулок в Україні, від іноземного громадянства, декларація про відсутність іноземного громадянства, тимчасове посвідчення громадянина України.

Скласти схеми:

- ✓ Принципи законодавства України про громадянство
- ✓ Законодавство про громадянство України.
- ✓ Документи, що підтверджують громадянство України.
- ✓ Підстави набуття громадянства України.
- ✓ Підстави припинення громадянства України.
- ✓ Підстави для втрати громадянства України.
- ✓ Повноваження Комісії при Президентові України з питань громадянства.
- ✓ Шляхи оскарження рішень з питань громадянства.

Тематика рефератів:

- *«Набуття громадянства України за народженням».*
- *«Набуття громадянства України за територіальним походженням».*
- *«Прийняття до громадянства України».*
- *«Поновлення у громадянстві України».*
- *«Набуття дітьми громадянства України внаслідок усиновлення».*
- *«Вихід з громадянства України».*
- *«Повноваження центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері громадянства».*

Перелік нормативних актів України до вивчення теми

1. Європейська конвенція про громадянство від 06.11.1997. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_004
2. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-вр. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про громадянство: Закон України від 18.01.2001 № 2235-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 13. Ст. 65.
4. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що

підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 51. Ст. 716.

5. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-18. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 1. Ст. 1.

6. Про затвердження зразка бланка, технічного опису та Порядку оформлення, видачі, обміну, пересилання, вилучення, повернення державі, визнання недійсним та знищення паспорта громадянина України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 302. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/302-2015-%D0%BF>

7. Про затвердження Порядку використання безконтактного електронного носія, який імплантовано в паспорт громадянина України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 16.02.2016 № 104. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 25. Ст. 998.

8. Про затвердження Порядку внесення засобів електронного цифрового підпису до безконтактного електронного носія, що міститься в паспорті громадянина України, та надання послуг електронного цифрового підпису з використанням паспорта громадянина України з імплантованим безконтактним електронним носієм: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 869. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 97. Ст. 3148.

9. Про затвердження Порядку отримання, вилучення з Єдиного державного демографічного реєстру та знищення відцифрованих відбитків пальців рук особи: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2014 № 669. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 97. Ст. 2794.

10. Про затвердження Порядку оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2014 № 289. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 61. Ст. 1686.

11. Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26.12.2002 № 1983: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2012 № 251. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 75.

12. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 № 57. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF>

13. Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 207. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 28. Ст. 1108.

14. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету

Міністрів України від 01.10.2014 № 509. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 81. Ст. 2296.

15. Про схвалення Концепції створення національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1428-р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 4. Ст. 245.

16. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р. *Офіційний Вісник України*. 2017. № 60. Ст. 216.

ТЕМА 8. ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ МІГРАЦІЙНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Семінарське заняття – 2 год.

ПЛАН

1. Правові джерела, що визначають юридичну відповідальність за порушення міграційного законодавства.
2. Юридична відповідальність за порушення міграційного законодавства, згідно з чинними нормативно-правовими актами.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

При вивченні даної теми, необхідно керуватися нормами Кодексу України про адміністративні правопорушення, Митного кодексу, Інструкцією з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення Державною міграційною службою України. Дана Інструкція розроблена відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) та підпункту 25 пункту 4 Положення про Державну міграційну службу України, затвердженого Указом Президента України від 06 квітня 2011 року № 405. Інструкція встановлює порядок оформлення, розгляду та обліку справ про адміністративні правопорушення посадовими особами апарату Державної міграційної служби України, головних управлінь (управлінь) міграційної служби в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, управлінь (відділів, секторів) міграційної служби у районах, районах у містах, містах обласного, республіканського (Автономної Республіки Крим) значення, які мають право складати протоколи про адміністративне правопорушення, протоколи про адміністративне затримання, розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення.

В загалом, студент повинен знати правові джерела, що визначають юридичну відповідальність і правила застосування до особи юридичної відповідальності в Україні. Загальні конституційні засади юридичної відповідальності в Україні. Розрізняти види юридичної відповідальності.

Надайте визначення таких понять:

юридична відповідальність, покарання, матеріали про адміністративні правопорушення, протоколи про правопорушення, протоколи про затримання, уповноважені посадові особи, бланк, місце вчинення правопорушення, постанова у справі про вчинення адміністративного правопорушення, адміністративний арешт, звільнення затриманої особи, справи про адміністративне правопорушення у сфері міграції, адміністративне стягнення, порядок реалізації юридичної відповідальності, види юридичної відповідальності.

Скласти схеми:

- ✓ Порядок оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення.
- ✓ Порядок розгляду справ про адміністративне правопорушення.
- ✓ Порядок оформлення постанови у справі про адміністративне правопорушення.
- ✓ Порядок оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення.
- ✓ Порядок виконання постанов про накладення адміністративних стягнень.

Тематика рефератів:

- *«Діловодство у справах про адміністративні правопорушення».*
- *«Контроль за станом дотримання законності під час оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення».*
- *«Юридична відповідальність у міграційному праві».*
- *«Специфіка юридичної відповідальності іноземців та осіб без громадянства»*
- *«Види юридичної відповідальності та їх застосування до іноземців, а також до осіб без громадянства»*
- *«Відповідальність юридичних осіб у міграційному праві України».*

Перелік нормативних актів України до вивчення теми

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон Української УРСР від 07.12.1984 № 80731-10. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. № 51. Ст.1122.
2. Митний кодекс: Закон України від 13.03.2012. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44-45, № 46-47, № 48, Ст. 552.
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

6. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення Державною міграційною службою України: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 28.08.2013 № 825. *Офіційний Вісник України*. 2013. № 76. Ст. 2853.

ТЕМА 9. ІНСТИТУТ ПРИТУЛКУ В МІГРАЦІЙНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ. БІЖЕНЦІ. ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ

Семінарське заняття – 2 год.

ПЛАН

1. Інститут притулку, його юридична сутність. Шукачі притулку. Співвідношення понять «притулок» і «статус біженця», «статус внутрішньо переміщеної особи».
2. Види притулку. Міжнародне та національне право про притулок.
3. Особливості правового статусу біженців як окремого виду статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.
4. Особливості правового статусу «внутрішньо переміщеної особи».
5. Гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.
6. Забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб.
7. Підстави для скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи.

Методичні вказівки для підготовки до семінарського заняття

Україна географічно знаходиться в центрі Європи. Таким чином можна сказати, що наша держава знаходиться на певному «перехресті» між Східною та Західною Європою. Відповідне геополітичне положення, історичні фактори та ментальні засади українського суспільства, обумовило актуальність появи інституту притулку.

Також, у 2014 р. Україна стикнулася із масовим явищем внутрішнього переміщення людей із зони проведення антитерористичної операції. Внутрішнє переміщення потягнуло за собою певні наслідки як для внутрішньо переміщених осіб (далі – ВПО), так і для населення в цілому.

Біженець – це особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань.

Внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або

особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру.

Юристу необхідно знати в яких випадках надається притулок, статус біженця та ким чином особа може набувати статусу внутрішньо переміщеного.

Надайте визначення таких понять:

Конвенція про статус апатридів від 24 вересня 1954 р., біженець, довідка про звернення за захистом в Україні, додатковий захист, заборона вислання або примусового повернення, заява про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, ідентифікація особи, країна громадянської належності, країна попереднього постійного проживання особи без громадянства, країна походження, особа, яка потребує додаткового захисту, особи, які потребують тимчасового захисту, посвідчення біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, посвідчення особи, якій надано тимчасовий захист, пункт тимчасового розміщення біженців, статус біженця, строк перебування на території України, тимчасовий захист, третя безпечна країна, УВКБ ООН, ВПО.

Скласти схеми:

- ✓ Законодавство про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту.
- ✓ Порядок звернення особи із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
- ✓ Умови, за яких особа не визнається біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
- ✓ Порядок оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту.
- ✓ Повноваження Кабінету Міністрів України з питань забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.
- ✓ Повноваження центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з питань забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб.

Тематика рефератів:

- «Гарантії дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб».
- «Забезпечення виборчих прав внутрішньо переміщених осіб».
- «Забезпечення реалізації прав зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб на отримання комунальних послуг».
- «Права та обов'язки біженців і осіб, які потребують додаткового за-

хисту».

➤ «Правовий статус осіб, яким надано статус біженця іншими державами».

Перелік нормативних актів України до вивчення теми

1. Конвенція про статус біженців. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_011
2. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 16. Ст. 146.
3. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-18. *Відомості Верховної Ради* . 2015. № 1. Ст. 1.
4. Про затвердження норм харчування іноземців та осіб без громадянства, що розміщуються в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, пунктах тимчасового розміщення біженців Державної міграційної служби: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 № 144. *Офіційний Вісник України*. 2015. № 26. Ст. 758.
5. Про затвердження Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 № 751. *Урядовий кур'єр*. 2010. № 165.
6. Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26.12.2002 № 1983: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.03.2012 № 251. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 75.
7. Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2012 № 150. *Офіційний Вісник України*. 2012. № 17. Ст. 612.
8. Про облік внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 01.10.2014 № 509. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 81. Ст. 2296.
Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 № 3773-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19-20. Ст. 179.
9. Про схвалення Концепції створення національної системи ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2015 № 1428-р. *Офіційний Вісник України*. 2016. № 4. Ст. 245.
10. Про схвалення Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.07.2017 № 482-р. *Офіційний Вісник України*. 2017. № 60. Ст. 216.

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Підготовка до семінарських занять допомагає глибше вивчити основні теми дисципліни «Міграційне право», оволодіти вмінням самостійно працювати з Конституцією України, законами, іншими нормативно-правовими актами та спеціалізованою літературою.

Самостійна робота здійснюється у таких формах:

- виконання домашніх завдань;
- складання схем, таблиць з тем курсу «Міграційне право»;
- підготовка наукових доповідей та рефератів з тем, зазначених в програмі курсу;
- складання процесуальних документів;
- робота як з нормативними актами внутрішнього законодавства, так і з міжнародними актами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та іншими міжнародними актами, а також тлумачення їх відповідно до конкретних обставин;
- доопрацювання матеріалів лекції шляхом пошуку додаткової спеціалізованої літератури та опрацювання нормативно-правових актів;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової спеціалізованої літератури;
- складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення.

Підготовка до семінарських занять передбачає вирішення ситуаційних задач з відповідної теми. Вирішення ситуаційних задач передбачає ретельне вивчення всіх питань семінарського заняття, ознайомлення з рекомендованою літературою, опрацювання та детальний аналіз нормативних джерел з відповідної теми.

Розглядаючи конкретне завдання, необхідно дослідити всі обставини казусу і чітко відповісти на поставлені після завдання питання. Відповіді мають носити розширений та обґрунтований характер, обов'язково із посиланням на норми того чи іншого нормативного акту, а також на монографічне або навчально-методичне джерело, яке використовувалося.

Складаючи схеми чи таблиці, необхідно ознайомитися зі всіма матеріалами відповідної теми, опрацювати нормативно-правові акти та іншу спеціалізовану літературу. Виклад матеріалу в схемах та таблицях повинен бути стислим, максимально інформованим. Текстову інформацію, що подано в схемах та таблицях, потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних чи стилістичних помилок. Схеми, таблиці мають бути подані на електронному носії та у роздрукованому вигляді. Усі схеми повинні бути підписані і обов'язково сформовані в окремому папку.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Однією з форм організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи є індивідуальна робота студентів.

Індивідуальна робота студентів з дисципліни «Міграційне право» може включати:

- написання наукових статей та тез наукових доповідей;
- участь у студентських конференціях, конкурсах, олімпіадах, наукових засіданнях, науково-практичних семінарах, колоквиумах тощо;
- участь у роботі студентського наукового гуртка з конституційного права України;
- анотацію прочитаної додаткової літератури з навчальної дисципліни, бібліографічний опис літератури;
- зібрання постатейного матеріалу та письмовий аналіз конституційного законодавства України;
- розробка мультимедійних презентацій у вигляді спеціально підготовленого слайд-шоу, де матеріал подається у вигляді схем, діаграм, статистичних даних тощо;
- написання наукових доповідей, рефератів та їх презентація на семінарських заняттях.

Вибір видів індивідуальної роботи здійснюється студентом за власними інтересами та попереднім узгодженням з викладачем. Тематику та форму індивідуальної роботи студент отримує на початку навчального року і здає роботу у визначені строки. Організацію, контроль та оцінювання якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснює науковий керівник. Індивідуальна робота подається на кафедру для перевірки до початку екзаменаційної сесії.

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ МОДУЛЬНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Принципи і види контролю знань студентів з дисципліни «Міграційне право»

Контроль знань є складовою багатогранного навчального процесу в Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ і являє собою організацію зворотного зв'язку як засобу управління навчально-виховним процесом.

Показники контролю знань студентів – основа для судження про результаті навчання та для вирішення таких питань, як ступінь опанування навчальної програми, переведення на наступний курс.

Результати контролю знань слугують основним показником, за яким оцінюється робота окремого студента, академічної групи, курсу, факультету в цілому, а також робота викладача.

За умови вірної організації контроль знань слугує і навчальним, виховним, організаційним, розвиваючим, методичним та іншим цілям.

Контроль знань ґрунтується на таких основних **принципах**:

- перевірка й оцінка знань студентів мають відображати рівень засвоєння знань та стимулювати студентів до досягнення нових успіхів;
- перевірка й оцінювання знань мають проводитися систематично, планово, у нерозривному зв'язку з усім процесом навчання; послідовно з поступовим ускладненням завдань, змісту й методики;
- перевірка й оцінювання знань здійснюються з урахуванням індивідуальних особливостей і особистих успіхів кожного окремого студента;
- диференціація оцінок має здійснюватися за заздалегідь визначеними об'єктивними критеріями;
- оцінка знань студента повинна відповідати істинній якості та кількості засвоєних знань, умінь і навичок.

Контроль знань з дисципліни «Міграційне право», що викладається на кафедрі загальноправових дисциплін складається з двох блоків планових заходів:

- 1) модульний контроль знань студентів;
- 2) підсумковий контроль знань студентів.

Оцінювання модульного контролю студента

Модульний контроль знань студента є невід'ємною частиною всього навчального процесу й засобом виявлення ступеня засвоєння студентом програмного матеріалу. Модульний контроль роботи студента впродовж семестру має:

- допомагати студентові в організації його роботи;
- привчати студента до систематичного опрацювання матеріалу й підготовки до сприйняття наступних тем із програми дисципліни;
- виявити ступінь відповідальності студента та його ставлення до роботи, причини, що перешкоджають виконувати навчальну програму;
- стимулювати активність та інтерес студента у вивченні дисципліни;
- виявити обсяг, глибину та якість сприйняття студентом матеріалу, який вивчається;
- визначити прогалини в знаннях та способи їх усунення;
- виявити рівень опанування навичками самостійної роботи.

Оцінювання модульного контролю студента в семестрі проводиться за двома основними **напрямами (об'єктами контролю)**:

- 1) систематичність та активність роботи на семінарських заняттях;
- 2) виконання завдань для самостійного опрацювання.

Підсумковий контроль знань студентів

Підсумковий контроль знань студентів охоплює результати оцінювання модульного контролю та екзамен. **Метою підсумкового контролю** знань є визначення дійсного рівня та змісту знань студентів з конкретної дисципліни за обсягом, якістю, глибиною та вмінням застосовувати одержані знання у практичній діяльності відповідно до моделі конкретного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Підсумковий контроль знань з цієї дисципліни проводиться у формі екзамену. Питання до екзамену є вузловими, узагальненими, комплексними, потребують творчого підходу під час побудови відповіді та вміння синтезувати отримані знання.

Питання до екзамену відбираються в межах програмних питань, що становлять зміст навчальної дисципліни. Програмні питання доводяться до студентів на початку навчального семестру.

Передумовою для успішного складання екзамену з дисципліни є поточна робота протягом семестру.

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ З ДИСЦИПЛІНИ «Міграційне право»

1. Загальні положення

1.1. Положення про рейтингову систему оцінювання успішності навчання (далі – РСО), які встановлюють особливості рейтингу з кредитних модулів, методику його розрахунку та принципи використання, розробляється, обговорюється й ухвалюється до початку семестру, в якому вивчається дисципліна «Міграційне право», на початку навчального року доводиться до студентів і протягом навчального року залишаються незмінними.

1.2. В основу РСО покладено поопераційний контроль і накопичення рейтингових балів за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність студентів у процесі навчання.

Метою рейтингової системи оцінювання є:

- інтенсифікація навчального процесу та підвищення якості підготовки фахівців;
- підвищення мотивації студентів до активного, свідомого навчання, систематичної самостійної роботи протягом семестру та відповідальності за результати навчальної діяльності;
- встановлення постійного зворотного зв'язку з кожним студентом та своєчасне коригування його навчальної діяльності;
- забезпечення змагальності та здорової конкуренції в навчанні;
- підвищення об'єктивності оцінювання рівня підготовки студентів;
- зменшення психологічних, емоційних і фізичних перевантажень у період екзаменаційних сесій.

1.3. Положення про РСО є додатком до робочої навчальної програми дисципліни «Міграційне право».

1.4. Основою для розробки РСО є розподіл аудиторного часу на певні види навчальних занять, які заплановані в робочих навчальних планах, модульні контролю, індивідуальні завдання тощо.

2. Система оцінювання

2.1. У Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ встановлюється єдина максимальна сума балів – **100 балів**. Тобто, це максимально можлива сума балів за всі види робіт з даного модуля: семінарські, практичні та інші заняття; контрольні роботи; самостійне вивчення першоджерел, тем і розділів; робота за індивідуальним планом; колоквиуми, написання тез тощо.

2.2. Оцінка всіх модульних завдань визначається на основі розроблених кафедрою загальноправових дисциплін критеріїв. Складова модульного контролю має бути не більше 40 балів.

2.3. Встановлюються максимальні суми балів за виконання: завдань, виконаних у рамках аудиторних занять, – 30 балів, самостійної роботи, виконання індивідуальних завдань – 30 балів, завдань, винесених на модульний контроль, – 40 балів.

2.4. Студентам, які повністю виконали навчальний план, позитивно атестовані з дисципліни «Міграційне право» за результатами модульних контролів (отримали 60 балів і вище) на останньому тижні теоретичного навчання за їх згодою в заліково-екзаменаційній відомості проставляється рейтинговий бал і відповідна оцінка за 4-х бальною шкалою.

2.5. За бажанням студент може скласти підсумковий екзамен з метою підвищення оцінки, отриманої за результатами модульних контролів. Складає екзаменаційного контролю має бути не більше 40 балів.

2.6. Викладач зобов'язаний розробити конкретний перелік робіт, які зобов'язаний виконати студент, та критерії їх оцінки (чіткі критерії оцінювання модулів, самостійної роботи, індивідуального завдання, контрольної роботи і т.п.) та довести їх до відома студентів на початку вивчення дисципліни «Міграційне право».

2.7. Під час контролю систематичності та активності роботи студентів оцінці можуть підлягати: відвідування семінарських і практичних занять, активність та рівень знань при обговоренні питань семінарів, результати виконання лабораторних робіт, проведення розрахунків, завдання для самостійного вивчення, підготовка рефератів та їх презентація, участь у студентських конференціях, гуртках, наукових конкурсах та олімпіадах, інші форми робіт.

2.8. Кафедра загальноправових дисциплін і викладачі можуть встановлювати заохочувальні бали за активну участь в обговоренні навчального матеріалу, творче виконання завдань, за додаткову індивідуальну роботу, яка сприяє поглибленому вивченню курсу «Міграційне право» (написання і захист реферату, огляд літератури, участь у науковій роботі, публікації статей, олімпіадах, конференціях, виставках, заявках на винаходи тощо), а також вилучати бали за пропуски занять, несвоєчасне виконання завдань тощо. Слід однак мати на увазі, що під час додаткового нарахування балів їх загальна сума не повинна перевищувати максимально допустиме значення.

3. Переведення значення рейтингових оцінок з кредитного модуля в ECTS та традиційні оцінки

3.1. Встановлюється порядок перерахунку рейтингових показників 100-бальної університетської шкали оцінювання в традиційну бальну шкалу та європейську шкалу ECTS:

За шкалою ECTS	За національною шкалою	За шкалою навчального закладу
A	Відмінно	90–100
BC	Добре	75–89
DE	Задовільно	60–74
FX	незадовільно з можливістю повторного складання	35–59
F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом	1–34

FX означає: «незадовільно» – необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання;

F означає: «незадовільно» – необхідна значна подальша робота.

**ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ
(ЕКЗАМЕНУ)
З КУРСУ «Міграційне право»**

Залік є остаточною формою контролю з навчальної дисципліни «Міграційне право», засобом виявлення і оцінки результатів навчального процесу.

Мета заліку полягає у завершенні курсу вивчення «Міграційне право», оцінити рівень отриманих студентами знань.

Критерії оцінювання:

«Відмінно» – якщо студент глибоко у повному обсязі засвоїв програмний матеріал; вичерпно та послідовно, грамотно й логічно його висловлює; вільно володіє понятійним апаратом з навчальної дисципліни; виявляє вміння самостійно узагальнювати та висловлювати матеріал, не допускаючи помилок.

«Добре» – якщо студент твердо знає програмний матеріал, грамотно і по суті висловлює його, не допускає важливих неточностей у відповіді на запитання; має незначні зауваження під час надання відповідей.

«Задовільно» – якщо студент засвоїв основний матеріал, але не знає окремих подробиць, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушує послідовність у викладенні програмного матеріалу та вагається при виконанні завдань, не вміє обґрунтовувати власні судження та наводити власні приклади.

«Незадовільно» – якщо студент не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, з великими труднощами відповідає на питання, не володіє понятійним апаратом з курсу.

Питання для підготовки до підсумкового контролю

1. Загальне поняття міграційного права України, предмет курсу, його структура.
2. Поняття “правовий статус”. Співвідношення понять “правовий статус” і “правове положення”. Своєрідність правового статусу іноземців та осіб без громадянства. Конкуруюча юрисдикція.
3. Місце міграційного права України в системі національного права України.
4. Правові джерела, що визначають правовий статус і правила перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні.
5. Поняття, предмет і метод міграційного права в Україні.
6. Конституційні засади правового статусу іноземців та осіб без громадянства.
7. Система міграційного права України.
8. Закон України “Про правовий статус іноземців”.
9. Поняття і характеристика міграційно-правових відносин.
10. Реторсія.
11. Інститути міграційного права України.
12. Юридичні підстави зміни правового статусу іноземців та осіб без громадянства у процесі міграції Суб’єкти та об’єкти міграційного права України.
13. Віза — дозвіл (рішення) на в’їзд до України, транзитний проїзд через її територію і виїзд з території України.
14. Джерела міграційного права України: поняття, система, види.
15. Порядок оформлення візових документів.
16. Конституція України — основне джерело міграційного права України.
17. Поширення національного режиму на іноземців та осіб без громадянства у питаннях юридичної відповідальності.
18. Наука міграційного права України.
19. Норми міжнародного права та внутрішньодержавного законодавства про привілеї та імунітети, що надаються співробітникам дипломатичних представництв та працівникам консульських установ іноземних держав, від юрисдикції України.
20. Міграційне право України як навчальна дисципліна.
21. Порядок видворення іноземців та осіб без громадянства за межі України.
22. Поняття та значення міграції.
23. Інститут трудової міграції в міграційному праві України.
24. Класифікація міграції.
25. Інститут притулку, його юридична сутність.
26. Поняття “мігрант”, види мігрантів.

27. Співвідношення понять “притулок” і “статус біженця”.
28. Міграційні процеси. Конституційні основи регулювання міграційними процесами.
29. Види притулку. Їх зародження та розвиток у різні періоди історії.
30. Імплементация міграційно-правових норм міжнародного права у внутрішнє законодавство України.
31. Міжнародне та національне право України про притулок.
32. Міжнародні організації у сфері міграції.
33. Принцип заборони вислання та видачі (non refoulement) як основний зміст притулку.
34. Міжнародно-правові гарантії захисту прав мігрантів.
35. Особи, переміщені всередині країни.
36. Документи, що дають право на перетин державного кордону України та посвідчують особу.
37. Законодавство України про інститут спеціального притулку.
38. Інститут еміграції в міграційному праві України.
39. Поняття “біженець”, його визначення.
40. Порядок перетину державного кордону України.
41. Особливості правового статусу біженців.
42. Закон України “Про порядок виїзду з України і в’їзду в Україну громадян України”
43. Інститут імміграції в міграційному праві України.
44. Особливості реалізації механізму надання, втрати та позбавлення статусу біженця в Україні.
45. Закон України “Про імміграцію”.
46. Інститут видачі (екстрадиції) фізичних осіб в міграційному праві України.
47. Правовий статус іммігрантів в Україні.
48. Умови та порядок видачі фізичних осіб відповідно до законодавства України.
49. Відповідальність іммігрантів за порушення законодавства України.
50. Інститут репатріації в міграційному праві України.
51. Інститут свободи пересування територією України людини і громадянина в міграційному праві України.
52. Поняття “репресовані особи”.
53. Реєстрація фізичних осіб за місцем проживання.
54. Закон України “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні”.
55. Конституційно-правові та законодавчі підстави обмеження права на еміграцію, права на імміграцію і права на переміщення територією України та юридична відповідальність.
56. Правовий статус репресованих осіб.

57. Місце інституту громадянства в міграційному праві України.
58. Поняття і зміст поняття “раніше депортовані народи”.
59. Повноваження та діяльність Державної міграційної служби.
60. Шенгенська угода.
61. Міграційне законодавство Європи.
62. Особливості врегулювання проблем трудової міграції.
63. Маастрихтська угода.
64. Захист біженців у Західній Європі.

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

**Грицай Ірина Олегівна
Тарасенко Юлія Миколаївна**

МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО

**Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських занять**

*За загальною редакцією
кандидата юридичних наук, доцента
І.О. Грицай*

Редактор, оригінал-макет, дизайн –
А.В. Самотуга

Підп. до друку 21.08.2018. Формат 60x84/16. Друк – RISO.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 2,75. Обл.-вид. арк. 3,00. Тираж – 50 прим.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018